

OPLEIDING KNOTTEN

Infobrochure nav het Leaderproject '

WERKEN AAN VLAANDEREN'S MOOISTE LANDSCHAP'

En nav de oprichting van de knotteams.

Buurthuis Deftinge

Lierde

15 november 2014

Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

1. INLEIDING.

Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen (RLVA), Agrobeheercentrum-Eco² (ABC) en Toerisme Vlaamse Ardennen (TVA) zijn bijzonder gecharmeerd dat het LEADER-project 'Werken aan Vlaanderens Mooiste Landschap' zo succesvol uit de startblokken geschoten is.

Op 2 knotseizoenen hebben zesenvijftig personen zich kandidaat gesteld om in onze dierbare Vlaamse Ardennen de aanwezige knotbomen te gaan knotten. En ook deze laatste opleiding heeft ons nog eens 15 nieuwe knotters opgebracht. In totaal zullen de Vlaamse Ardennen dus kunnen beschikken over een zeventigtal (71 om precies te zijn) knotters die een opleiding hebben gevolgd. Deze personen, en in feite ook de knotbomen, zijn mooi verdeeld over het ganse werkingsgebied van de Vlaamse Ardennen. Dit zal het natuurlijk voor ons, organisatoren, eenvoudiger maken om het aanbod aan knotbomen te verdelen over de vragers. Weet alvast dat er op dit ogenblik, na twee knotseizoenen reeds een duizendtal bomen werden geknot. Het komend knotseizoen 2014-2015, staan reeds 500 bomen te wachten om geknot te worden, als het knotteam tenminste fiat geeft om dit te doen...

In deze brochure zullen wij, het landschapsloket, u proberen wegwijs maken in de verzekeringswegen die dienen gevolgd te worden, de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen, een eventuele groepsaankoop van veiligheidsmateriaal, etc.

Laten wij alvast duidelijk wezen dat dit project de zorg en het onderhoud voor ons landschap omhelst en dus zeker NIET het vellen (= definitief verwijderen) van bomen.

2. DE KNOTBOOM IN ONS CULTUURLANDSCHAP

Knotbomen zijn al eeuwenlang een vertrouwd beeld in ons cultuurlandschap; ze werden vroeger geknot om gebruikshout te leveren. En daar knelt nu juist het schoentje: dit is niet meer rendabel, waardoor ze uit het landschap dreigen te verdwijnen.

Nagenoeg alle bomen die van nature in de Vlaamse Ardennen groeien, kunnen geknot worden; en toch is het de wilg die met grote voorsprong geïdentificeerd wordt als 'knotboom'. Vroeger echter werden behalve de wilg ook populier, eik, es en els geknot. Andere soorten zijn minder geschikt als knotboom. Het principe van knotten is makkelijk en overduidelijk: eens in de paar jaar, in het winterseizoen, worden de bomen van hun kruin ontdaan waarna deze laatste in het erop volgende jaar weer uitloopt. Natuurlijk moet dit regime van knotten en weerom laten uitschieten behouden blijven. In het andere geval zullen de takken zo zwaar worden dat de boom kan inscheuren, omvallen en uiteindelijk kapot gaat.

3. FUNCTIES

Aan gracht- en beekkanten vormen knotbomen een versteviging van de oevers. In open weilanden vormen ze tevens beschutting voor het vee tegen wind en regen.

Knothout werd eeuwenlang gebruikt voor het maken van afscheidingen en beschoeiingen. De klompenmaker gebruikte de zwaardere stammen, stevige takken had men nodig om gereedschapsstelen te maken, terwijl de mandenvlechter en de bezemmaker de dunne twijgen nodig had. En natuurlijk werd het geknotte hout ook als brandstof gebruikt... dit laatste is nu net waar het in dit project...

Verwarming met hout heeft vele voordelen:

Hout is een schone, goedkope en vaak lokaal aanwezige energiebron. En bovendien staat ook de technologie niet stil: in tijden van historisch hoge brandstofprijzen, komen hoogtechnologische verwarmingsketels met houtsnippers of pellets op de markt, al dan niet uitgerust met een automatische brandstoftoevoer, wat de ketels ook nog gebruiksvriendelijk maakt. Ook zijn er gasinstallaties op de markt die werken op volhout.

4. NATUURWAARDE

Algemeen kunnen we stellen dat knotbomen (en alle andere Kleine Landschapselementen), de elementen vormen die de kleinschaligheid van de Vlaamse Ardennen typeren. Knotbomen vormen tevens een ecologische verbinding en komen goed tot hun recht als thuishaven voor tal van vogels, insecten en planten. Hoe ouder de bomen, hoe belangrijker ze worden voor de natuur. Die oudere knotbomen, met één of meerdere gaten in de stam of knot, kunnen allerlei planten en dieren herbergen. Het steenuiltje is alvast vragende partij om in een knotwilg te kunnen broeden. En natuurlijk is hij niet

alleen... (spechten, mezen, mussen, spreeuwen, ...). Ook andere vogels nestelen er; zelfs wilde eenden durven hun nest maken boven op de knot.

Ook kleine knaagdieren en een groot aantal insecten vinden de knotbomen een ideaal leefgebied.

Vlier, lijsterbes, rode bes, braam, fluitenkruid, grassen, varens, mossen, paddenstoelen, netels, ... vinden een goede humusrijke voedingsbodem in de vermolmden delen van oudere knotbomen.

De wilg is één van de eerste inheemse lentebloeiers. In het voorjaar zijn de bloemen, de wilgenkatjes, erg belangrijk voor de bijen. En zijn het nu juist onze bijen die bijzonder harde tijden kennen... een reden te meer dus om bijzonder grote zorg te dragen van onze knotwilgen en andere knotbomen.

5. LEADERproject 'Werken aan Vlaanderen's Mooiste Landschap'

Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen, Agrobeheercentrum-Eco² en Toerisme Vlaamse Ardennen zijn een ambitieus nieuw project gestart in de Vlaamse Ardennen. SAMEN werken wij aan de permanente zorg voor ons landschap via het Leaderproject "**Samen Werken aan Vlaanderens Mooiste Landschap**". De aandacht gaat niet naar stedelijke parken en bermen, maar naar het buitengebied waar regelmatig onderhoud vaak moeilijk is. Bomen, fruitbomen of houtkanten dienen op een correcte, deskundige manier onderhouden te worden, wat vaak een enorme uitdaging is. Hoe en waar het mis kan gaan, getuigen ontoegankelijke wandelwegen, overwoekerde houtkanten, doorgeschoten hagen en heggen, gescheurde knotbomen... Het landschap van de Vlaamse Ardennen is echter een belangrijke, zonet de belangrijkste, troef voor onze streek.

Er is een **loket voor landschapsonderhoud** in de streek opgericht, burgers en boeren kunnen samen aan de slag in **knotteams** om knotbomen en ander hakhout tijdig te snoeien, **landbouwers** kunnen begeleid worden door het ABC om op zelfstandige basis onderhoud te gaan uitvoeren, er wordt gestart met de opmaak van **landschapsonderhoudsplannen**... en we gaan op zoek naar **financiële middelen** om dit verhaal op lange termijn betaalbaar te maken.

AGROBEHEERGROEPEN, LANDBOUWERS AAN ZET!

Ben je land- of tuinbouwer en wil je tegen een bepaalde vergoeding landschapsonderhoud uitvoeren in de Vlaamse Ardennen? Het Agrobeheercentrum-Eco² (ecologie x economie) geeft hier ondersteuning via 2 systemen: agro-aanneming is een middel waarmee je als land- of tuinbouwer legaal bepaalde werken kan uitvoeren, en met AgroBeheerGroepen (ABG's) worden landbouwers verenigd. Voorbeelden van "aannemingsopdrachten" zijn: maaiwerken, snoeien (van bomen, heggen en houtkanten), graven van poelen, ... Landbouwers krijgen een vergoeding voor het werk en de inzet van hun machines. Binnen ABG's kunnen landbouwers eerder gebiedsgericht instaan voor het onderhoud van b.v. holle wegen, houtkanten, erosiestroken, ... aangrenzend aan hun percelen.

Interesse?

Neem contact op met Joost-Pim Balis van Agrobeheercentrum-Eco² via joostpim.balis@agrobeheercentrum.be of op 0476/86.25.70. Meer informatie kan je vinden op www.ecokwadraat.be of www.agrobeheercentrum.be.

LANDSCHAPSONDERHOUDSPANNEN

Binnen pilootgebieden gaat het landschapsloket landschapsonderhoudsplannen opmaken. De kleine landschapselementen worden in kaart gebracht met het noodzakelijke onderhoud, maar ook wie kan instaan voor het onderhoud en hoeveel dit kost. Dit moet het mogelijk maken om het onderhoud op lange termijn te plannen en te begroten en efficiënt uit te bouwen.

Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

ALTERNATIEVE FINANCIERING

Om landschapsbeheer op lange termijn in heel de Vlaamse Ardennen te garanderen, worden alternatieve wegen voor financiering ingeslagen. Bedrijven, toeristen en recreanten en burgers worden via innovatieve systemen gesensibiliseerd om te sparen voor de streek. Later meer hierover. Dit deelaspect in nog volop in de voorbereidingsfase.

Meer informatie nodig? bel naar RLVA – Jonathan Vercruyssen op het nummer 055/20.72.65. Je kan hem ook bereiken op landschapsloket@rlva.be.

6. STAND VAN ZAKEN

Over nagenoeg alle elementen van het project wordt nog ernstig gebrainstormd... maar, het **landschapsloket** is opgericht, er werden reeds vier **opleidingssessies** georganiseerd met als thema 'knotten van knotbomen', en er werden 15 **knotteams** opgericht. Eind 2014 staat nog één opleidingssessies op het programma.

Knotploegen bestaan uit vrijwilligers die de noodzaak aanvoelen om de knotbomen te onderhouden en achterstallig knotwerk te verrichten. Natuurlijk gebeurt dit niet volledig gratis: in ruil voor hun werk kunnen zij het gewonnen brandhout in hun eigen kachel branden (win/win-situatie). Een mooi alternatief in tijden van dure fossiele brandstoffen.

Het 'landschapsloket' heeft ondertussen reeds tientallen inwoners **gevonden** die geen tijd meer hebben om hun knotbomenbestand te beheren. In totaal gaat het om meer dan 500 knotbomen voor komend knotseizoen... Tevens heeft het loket een 70-tal geïnteresseerde knotters gevonden.

7. WERKING

De knotploegen van de Vlaamse Ardennen bestaan uit individuen die zich op frequente basis met veel succes, enthousiasme en plezier actief inzetten voor natuur en landschap in de Vlaamse Ardennen. Landbouwers kunnen tegen een bepaalde vergoeding hun machines inzetten bij de knotwerken en ze kunnen instaan voor de verwerking van het resthout. De landbouwers kunnen trouwens ook zelf meedraaien in een knotteam.

RLVA en ABC verdelen het aanbod aan te knotten bomen aan de verschillende teams.

Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

Het succes van ons project heeft ons verplicht om de aanvankelijke teams op te splitsen. Wij stellen voor om in de mate van het mogelijke maximaal 4 à 5 leden per team te hebben. Dit is van belang voor de 100 dagen die elke erkende 'Feitelijke Vereniging' gratis verzekerd is via de vrijwilligersverzekering (meer info bekom je of heb je bekomen tijdens de opleiding).

De knotploegen bepalen zelf hoeveel bomen zij willen knotten. Vervolgens neemt de knotploeg contact op met de eigenaar. In samenspraak met de eigenaar worden de dagen bepaald waarop zij komen knotten. De knotploegen hebben recht op het verkregen brandhout. Het **sprokkelhout** wordt door de knotploeg verzameld op een stapel. Om een totaalconcept aan te bieden, werken we ook de mogelijkheid uit om deze stapel **tegen een overeen te komen vergoeding op te ruimen**; het sprokkelhout wordt dan verhakseld en meegenomen. De eigenaar kan er ook voor kiezen om dit fijne hout zelf te verwerken.

Wij, RLVA en ABC, vragen jullie uitdrukkelijk om in contact te blijven met het **landschapsloket** met opmerkingen en verzuchtingen. Als een team knobomen te weinig of te veel heeft, dan horen wij ook dit graag tijdig, zodat er mogelijk een ander team kan ingeschakeld worden.

In de loop van april zal het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen en/of het Agrobeheercentrum-Eco² een bijeenkomst organiseren om het voorbije werkjaar te evalueren. Voorafgaandelijk zal er een 'quality control' gebeuren door RLVA en ABC. Eventuele problemen of nieuwe ideeën worden op deze bijeenkomst aangekaart.

8. VRIJWILLIG EN TOCH PROFESSIONEEL ... moeilijk te rijmen?

Hoewel de knotteams bestaan uit vrijwilligers, MOETEN zij heel professioneel werken. De leden dragen gepaste beschermingskledij. De knotters krijgen de kans om opleidingen aan een gunstig tarief te volgen die het RLVA en ABC op geregelde tijdstippen organiseert. B.v. cursus kettingzagen, cursus veilig knotten,...

Wat doe het '**landschapsloket**' (RLVA en ABC) voor de knotters?

Het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen:

- reikt plaatsen aan waar kan worden geknot
- bekijkt hoe de knotters kunnen verzekerd worden
- organiseert een groepsaankoop knot- en veiligheidsmateriaal

Omdat veiligheid van allergrootste belang is voor ALLE partijen, eigenen RLVA en ABC zich het recht toe om ondeskundige (lees: *gevaarlijke*) knotters te weren, waardoor zij ook GEEN knotlocaties meer zullen ontvangen.

9. VERZEKERING

Veiligheid is cruciaal voor het welslagen van dit project.

Natuurlijk is een ongeluk nooit ver af... denk maar aan het krantenartikel nav een ongeluk in een school te Vilvoorde midden november 2012 ... toeval, natuurlijk ... maar het gebeurt elk jaar opnieuw.

RLVA en ABC werken met vrijwilligers voor het knotten van de bomen. Toch hebben jullie, de vrijwilligers, het laatste woord: als jullie zeggen dat jullie boom x NIET knotten, omwille van reden y of z (te dunne takken, te natte weide, gevaar voor aanpalende schuur, ...), so be it! RLVA fungeert enkel als doorgeefluik tussen vraag en aanbod.

De knotteams vallen ook niet onder de activiteiten- of werknemersverzekering van RLVA en/of ABC.

Elk knotteam sluit als *feitelijke vereniging* een vrijwilligersverzekering af bij Belfius verzekeringen en die is gratis voor 100 mandagen/jaar. Je vindt alle info op http://www.oost-vlaanderen.be/public/cultuur_vrijetijd/vrijwilligers/verzekeringen/index.cfm#subtitledN10075

brochure-defversie-j
uli-2008.pdf

Wat is een 'feitelijke vereniging'?

Een feitelijke vereniging ontstaat al bij de gemeenschappelijke wil van de leden. Er gelden geen wettelijke verplichtingen voor, waardoor men dus geen statuten moet opstellen. Voor het goede verloop en de interne vrede is het toch aangeraden om statuten te schrijven, een soort van huishoudelijk reglement. In onderstaande bijlage geven we een voorbeeld van hoe zo'n modelstatuten bij een feitelijke vereniging eruit zouden kunnen zien.

Modelstatuten van een feitelijke vereniging (is niet verplicht, wel wenselijk)

Opm: RLVA heeft dit modelstatuut van internet geplukt

Belangrijk:

Een feitelijke vereniging ontstaat reeds van zodra een bepaald doel gerealiseerd wordt of wil gerealiseerd worden door een aantal mensen. Er zijn geen expliciete wettelijke regels voorzien, waardoor een feitelijke vereniging in principe geen statuten vereist.

Voor de goede werking wordt wel aangeraden een *huishoudelijk reglement* op te stellen betreffende doel, lidmaatschap, taakverdeling binnen het dagelijks bestuur, werking en beheer van het vermogen. Aangezien een huishoudelijk

reglement vooral voor intern gebruik bedoeld is, dient het niet zo stevig gereguleerd te worden zoals dat voor statuten wel het geval is. Een huishoudelijk reglement kan m.a.w. soepel gehanteerd worden zonder al te veel administratieve beslommingen. Een model van zo'n huishoudelijk reglement wordt hieronder gegeven.

Modelstatuten van de feitelijke vereniging:

1. De vereniging (x) is een feitelijke vereniging ('FV'), opgericht voor onbepaalde duur.
2. Het doel van de vereniging is : (y)
Zowel de FV als haar leden beogen rechtstreeks noch onrechtstreeks enig winstoogmerk of vermogensvoordeel .
3. Het maximum aantal leden is onbeperkt. Het minimum is vastgesteld op Een wijziging van het ledenbestand om welke reden ook, zoals overlijden, ontslag, afzetting, kan niet leiden tot ontbinding van de FV.
4. De algemene vergadering van de leden benoemt en ontslaat de leden.
5. De algemene vergadering van de leden wordt tenminste éénmaal per jaar, in de maand (x) gehouden, om de rekeningen goed te keuren en de begroting op te stellen.
6. De algemene vergadering van de leden kan één of meer leden of niet-leden met het dagelijks bestuur van de feitelijke vereniging belasten. Zij bepaalt de bevoegdheden van het dagelijks bestuur.
7. In geval van ontbinding van de feitelijke vereniging benoemt de algemene vergadering één of meer vereffenaars. Zij bepaalt hun bevoegdheid en, in de geest van het in artikel 2 omschreven doel, de bestemming die aan het vermogen van de FV moet worden gegeven.
8. De leden van de FV en hun rechtsopvolgers hebben zowel tijdens het bestaan als na de ontbinding van de feitelijke vereniging, geen enkele persoonlijke aanspraak op het vermogen van de FV.
9. Tenzij in deze statuten anders is bepaald, zijn alle ter zake dienstige regels van het burgerlijk recht toepasselijk.

Opgemaakt te (x) op (x)

Het formulier om activiteiten (toetredingsformulier) of een schadegeval aan te geven, plukken jullie van de website van Belfius Verzekeringen België (<http://www.belfius-verzekeringen.be/vrijwilligerswerk>)

Je vindt hier ook meer informatie over de verzekeringspolis en het provinciaal reglement. Lees ook zeker de brochure goed verzekerd via http://www.oost-vlaanderen.be/docs/nl/r3/2846goed_verzekerd.pdf

Toch nog enkele vragen? Lees dan ook de rubriek 'Veel gestelde vragen' via <http://www.oost-vlaanderen.be/docs/nl/jg/3362veel%20gestelde%20vragen.pdf>

Concreet: RLVA is dus NIET aansprakelijk voor de schade die de vrijwilliger veroorzaakt bij de uitoefening van vrijwilligerswerk! Jullie worden WEL gedekt door de provinciale verzekering vrijwilligerswerk voor de burgerlijke aansprakelijkheid, lichamelijke ongevallen en de rechtsbijstand. Deze dekking geldt voor elk lid van de feitelijke vereniging en geldt tijdens de activiteiten en op weg naar en van de activiteiten.

Jij bent dus verplicht om ELKE activiteit bij de verzekeringsmaatschappij Belfius te melden (dit is alvast gebeurd door RLVA voor de opleidingscursus).

Wat te doen in geval van komende knotactiviteit?

Het is van het allergrootste belang dat jullie BELFIUS verzekeringen op de hoogte brengen dat jij, lid van een knotteam, gaat knotten op datum xx/xx/2014 of xx/xx/2015.

Wie BELFIUS verzekeringen NIET verwittigd heeft, 3 dagen voor het effectieve knotten, is NIET verzekerd. Normaal gezien ontvang je van Belfius verzekeringen een mail waarin bevestigd wordt dat u verzekerd bent voor de knotactiviteiten op de gestelde datum. Let op: ook al heb je deze mail van Belfius verzekeringen NIET ontvangen, ondanks het feit dat je de aanvraag op tijd hebt gemaïld, dan nog hebben wij de bevestiging ontvangen dat u verzekerd bent zoals beschreven in de vrijwilligersverzekering.

Wat te doen in geval van een ongeval?

Je MOET uiterlijk binnen de 8 dagen na het ongeval de verzekeringsmaatschappij verwittigen. Wie Belfius verzekeringen NIET verwittigt, kan GEEN aanspraak maken op de verzekering!!!

10.GROEPSAANKOOP

De leden van de knotteams kunnen zich inschrijven voor een groepsaankoop (veiligheidskledij – schoeisel – etc), waarover meer tijdens de opleiding. Wij hebben alvast een scherpe prijs gevraagd voor:

een zaagbroek - zaagbottinen - helm met oor- en oogbescherming en handschoenen.

11.VARIA

11.1 Nagenoeg alle gemeentebesturen binnen het werkingsgebied van het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen subsidiëren het knotten van knotbomen. Deze subsidies worden NIET uitgekeerd aan één of meerdere leden van de knotteams. RLVA, ABC en TVA denken aan de oprichting van een streekfonds om nieuwe initiatieven ten gunste van de natuur in de Vlaamse Ardennen te ontplooiën. Aangezien koken geld kost, kan deze subsidie deels of volledig gestort worden in dit streekfonds, de eigenaar van de knotbomen zou dan het resterend bedrag bekomen; maar daarover wordt nog keihard nagedacht.

11.2 Het resthout, dit zijn de dunne twijgen na de knotbeurten, kan ook nog gevaloriseerd worden. Denken we maar aan het versnipperen of het maken van pellets of het maken van briketten uit resthout. Ook daar wordt nog over nagedacht.

11.3 RLVA en ABC staan garant voor een eerste selectie van de aangeboden knotbomen; tuinonderhoud komt zeker NIET aan de orde. Het verwijderen of vernietigen van bomen is NIET verenigbaar met de doelstellingen van dit project. De finale beslissing wordt evenwel genomen door het desbetreffende knotteam.

11.4 RLVA en ABC coördineren en verdelen de aanvragen waar knotbomen dienen aangepakt te worden.

11.5 RLVA en ABC staan garant voor een quality control na de werkzaamheden.

11.6 tot slot geven we jullie een plaatje weer dat we NIET graag zien in het veld...

11.7 zie ook www.rlva.be of www.agroaanneming.be of www.agrobeheercentrum.be

